

O‘ZBEKISTON – ERON O‘RTASIDAGI MUNOSABATLARNING BUGUNGI HOLATI VA ISTIQBOLI

Sultonboyev Asadbek Ulug‘jon o‘g‘li

Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti 3-bosqich talabasi

Ilmiy rahbar: Mustapova H.I.

TDSHU dotsenti, PhD.

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada O‘zbekiston Respublikasi va Eron Islom Respublikasi o‘rtasidagi munosabatlarning shakllanishi, bugungi holati va rivojlanish istiqbollari tahlil qilinadi. Ikki davlat o‘rtasidagi siyosiy muloqot, savdo-iqtisodiy va investitsiyaviy hamkorlik, transport-logistika aloqalari hamda madaniy-gumanitar munosabatlarning asosiy yo‘nalishlari yoritiladi. Shuningdek, so‘nggi yillarda ikki tomonlama aloqalarning faollashuvi, o‘zaro manfaatli geoiqtisodiy loyihalar va hamkorlikni yanada rivojlantirish imkoniyatlari tahlil etiladi.

Kalit so‘zlar: Saraxs–Mashhad temir yo‘li, Shimol–Janub xalqaro transport yo‘lagi, Tojikiston Islom Uyg‘onish partiyasi, qo‘shnichilik siyosati, “Bir makon, bir yo‘l”, “Xitoy–Qirg‘iziston–O‘zbekiston” temir yo‘li.

ABSTRACT

This article analyzes the current state and prospects of relations between the Republic of Uzbekistan and the Islamic Republic of Iran. It examines the key areas of bilateral cooperation, including political dialogue, trade and economic relations, investment, transport and logistics, and cultural and humanitarian ties. Particular attention is paid to the recent intensification of bilateral relations, mutually beneficial geo-economic projects, and opportunities for further strengthening cooperation between the two countries.

Keywords: Sarakhs–Mashhad railway, International North–South Transport Corridor, Islamic Renaissance Party of Tajikistan, Neighborhood Policy, Belt and Road Initiative, China–Kyrgyzstan–Uzbekistan railway.

KIRISH

O‘zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishgach, tashqi siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri sifatida qo‘shni va mintaqaviy davlatlar bilan o‘zaro manfaatli hamkorlikni rivojlantirishga alohida e‘tibor qaratdi. Eron Islom Respublikasi O‘zbekiston mustaqilligini tan olgan dastlabki davlatlardan biri bo‘lib, ikki mamlakat o‘rtasidagi munosabatlarning huquqiy-siyosiy asoslari qisqa muddat ichida shakllantirildi. 1991-yil 25-dekabrda Eron Islom Respublikasi O‘zbekiston

Respublikasining davlat mustaqilligini rasman tan oldi. 1992-yil 10-mayda ikki davlat o'rtasida diplomatik munosabatlar o'rnatish to'g'risidagi Protokol imzolandi va rasmiy diplomatik aloqalar yo'lga qo'yildi¹. Mazkur hujjat O'zbekiston–Eron munosabatlarining huquqiy va institutsional poydevorini yaratib, siyosiy, savdo-iqtisodiy hamda madaniy-gumanitar hamkorlikni rivojlantirish uchun muhim asos bo'lib xizmat qildi. Eronning Toshkentdagi diplomatik vakolatxonasi 1992-yil noyabr oyida ochilgan bo'lsa, O'zbekistonning Tehrondagi elchixonasi 1995-yil may oyida ochilgan.

Diplomatik munosabatlarning o'rnatilishi Markaziy Osiyoda yangi geosiyosiy vaziyatning shakllanishi, sobiq Sovet Ittifoqining parchalanishi hamda Eronning shimoliy yo'nalishdagi tashqi siyosatini faollashtirish jarayoni bilan chambarchas bog'liq edi. Eron rahbariyati yangi mustaqil Markaziy Osiyo davlatlari bilan siyosiy, iqtisodiy va madaniy aloqalarni rivojlantirishni o'z tashqi siyosatining muhim yo'nalishlaridan biri sifatida belgiladi. O'zbekiston esa Fors ko'rfazi va Hind okeani portlariga chiqish imkoniyatlarini kengaytirish, transport-kommunikatsiya yo'laklarini diversifikatsiya qilish hamda musulmon dunyosi davlatlari bilan hamkorlikni rivojlantirishdan manfaatdor edi.

MUHOKAMA

Ikki davlat o'rtasidagi munosabatlarning shakllanishida oliy darajadagi siyosiy muloqot muhim o'rin egalladi. O'zbekiston Respublikasining birinchi Prezidenti Islom Karimov 1992-yilda Tehronga rasmiy tashrif buyurdi². Ushbu tashrif davomida savdo-iqtisodiy hamkorlik, transport, investitsiyalar, fan, ta'lim va madaniyat sohalarida hamkorlikni nazarda tutuvchi qator hukumatlararo bitimlar imzolandi. Mazkur tashrif ikki tomonlama munosabatlarning shartnomaviy-huquqiy bazasini yaratishda muhim bosqich bo'ldi. 1993-yilda Eron Prezidenti Ali Akbar Hoshimiy Rafsanjoniy O'zbekistonga rasmiy tashrif bilan keldi. Muzokaralar davomida mintaqaviy xavfsizlik, iqtisodiy hamkorlik, transport yo'laklarini rivojlantirish hamda xalqaro tashkilotlar doirasidagi hamkorlik masalalari muhokama qilindi. Ayniqsa, O'zbekiston yuklarini Eronning Bandar Abbas va Chobahor portlari orqali jahon bozorlariga olib chiqish istiqbollari alohida e'tibor markazida bo'ldi.

Islom Karimov prezidentligi davrida (1991–2016) O'zbekiston–Eron munosabatlari ehtiyotkorlik va o'zaro ishonchsizlik bilan tavsiflandi. Buning birinchi sababi Toshkentning Eronning Markaziy Osiyoda, ayniqsa, Tojikiston orqali madaniy

¹ Akhmedov, A. (2024). Uzbekistan–Iran: New dynamics of development of relations. *Trendz MENA*, Issue 8. Retrieved from <https://trendzmena.com/uzbekistan-iran-new-dynamics-of-development-of-relations-issue8/?utm>

² Janobiddinov, A. (February 26, 2023). Uzbekistan–Iran relations: Historical ties and modern cooperation. Retrieved from <https://www.tehrantimes.com/news/482362/Uzbekistan-Iran-relations-Historical-ties-and-modern-cooperation>

va siyosiy ta'sirining ortishidan xavotirda bo'lganligi edi³. O'sha davrda Eron va Tojikiston o'rtasidagi yaqin siyosiy aloqalar hamda O'zbekiston–Tojikiston munosabatlaridagi keskinlik mazkur xavotirni yanada kuchaytirgan. Ikkinchi muhim omil Eronning Islom inqilobi mafkurasi, siyosiy shialik konsepsiyasi va ayrim diniy-siyosiy harakatlarni qo'llab-quvvatlash siyosati bilan bog'liq xavfsizlik masalalari bo'ldi. Ayniqsa, Eronning Tojikiston Islom Uyg'onish partiyasi bilan yaqin aloqalari Toshkent tomonidan ehtiyotkorlik bilan baholangan. O'zbekiston uzoq vaqt davomida Eronning ShHTga to'laqonli a'zo bo'lish masalasida ham qat'iy pozitsiyani egallab keldi.

1990-yillarning ikkinchi yarmida ikki davlat o'rtasidagi munosabatlar ayrim siyosiy omillar sabab ma'lum darajada sekinlashdi. O'zbekiston diniy ekstremizm va transmilliy terrorizm tahdidlariga qarshi qat'iy siyosat yuritgan bo'lsa, Eron esa Afg'oniston va mintaqadagi ayrim geosiyosiy jarayonlarda o'z manfaatlarini ilgari surishga intildi. Shunga qaramay, tomonlar o'zaro hurmat, davlat suvereniteti va ichki ishlarga aralashmaslik tamoyillariga amal qilib, diplomatik muloqotni davom ettirdilar.

2000-yillarda ikki davlat o'rtasidagi hamkorlik asosan iqtisodiy va transport yo'nalishlariga qaratildi. O'zbekistonning xalqaro transport yo'laklarini diversifikatsiya qilish siyosati Eronning tranzit salohiyati bilan uyg'unlashdi. Xususan, Saraxs–Mashhad temir yo'li, Shimol–Janub xalqaro transport yo'lagi hamda Chobahor porti imkoniyatlari O'zbekiston tashqi savdosi uchun strategik ahamiyat kasb eta boshladi. Eron O'zbekiston uchun Fors ko'rfazi va Hind okeaniga eng qisqa tranzit yo'nalishlaridan biri sifatida qaralmoqda.

XXI asrning birinchi choragida xalqaro tizimda kuzatilayotgan geosiyosiy transformatsiyalar, global ta'minot zanjirlarining qayta shakllanishi, transport-kommunikatsiya yo'laklari uchun raqobatning kuchayishi hamda Yevroosiyo makonida yangi geoiqtisodiy markazlarning vujudga kelishi O'zbekiston va Eron o'rtasidagi hamkorlikni sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqdi. Bugungi kunda ikki davlat o'rtasidagi munosabatlar nafaqat ikki tomonlama siyosiy aloqalar, balki Markaziy Osiyo va Yaqin Sharq xavfsizligi, transport-logistika tizimlari, energetika, savdo-iqtisodiy integratsiya hamda mintaqaviy barqarorlikni ta'minlashning muhim tarkibiy qismiga aylandi. Shu bois Toshkent va Tehron o'rtasidagi munosabatlarni faqat ikki davlat manfaatlarini doirasida emas, balki Yevroosiyo geosiyosatining muhim elementi sifatida baholash maqsadga muvofiqdir.

³ Fayzullayev S. (2023). Eron Islom Respublikasi tashqi siyosatida Markaziy Osiyo vektori. Siyosiy fanlar bo'yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi. Toshkent. –B.131.

O'zbekistonning geostrategik o'rnini mazkur hamkorlikning eng muhim omillaridan biridir. Mamlakat Markaziy Osiyoning markazida joylashgan bo'lib, Qozog'iston, Qirg'iziston, Tojikiston, Turkmaniston va Afg'oniston bilan chegaradosh yagona davlat hisoblanadi. Mazkur geografik joylashuv uni Markaziy Osiyodagi transport, savdo va siyosiy jarayonlarning markaziy bo'g'iniga aylantiradi. Shu bilan birga, O'zbekiston dunyodagi ikki karra quruqlik bilan o'ralgan (double landlocked) kam sonli davlatlardan biri bo'lib, xalqaro dengiz portlariga chiqish uchun kamida ikki davlat hududidan o'tishga majbur. Aynan shu omil mamlakat tashqi siyosatida transport diplomatiyasini ustuvor yo'nalishlardan biriga aylantirdi.

Eron O'zbekiston uchun alohida strategik ahamiyat kasb etadi. Eron geografik jihatdan Markaziy Osiyoni Fors ko'rfazi va Hind okeani bilan bog'lovchi tabiiy transport ko'prigi vazifasini bajaradi. Ayniqsa, Chobahar porti O'zbekistonning dengiz kommunikatsiyalariga eng qisqa va iqtisodiy jihatdan maqbul chiqish imkoniyatlaridan biri sifatida qaralmoqda. Shu sababli Toshkent so'nggi yillarda Transafg'on transport yo'lagi, Xalqaro Shimol – Janub transport koridori, Ashxobod transport bitimi hamda Xitoyning "Bir makon, bir yo'l" tashabbusi doirasidagi loyihalarni o'zaro uyg'unlashtirishga alohida e'tibor qaratmoqda. Ushbu yo'nalishlarda O'zbekiston va Eron manfaatlari bir-birini to'ldiradi: O'zbekiston Eron orqali jahon bozorlariga chiqish imkoniyatini qo'lga kiritib, Eron esa O'zbekiston orqali Markaziy Osiyo, Xitoy va Yevroosiyo bozorlariga kirish imkoniyatini kengaytiradi. Biroq bugungi strategik yaqinlashuv uzoq evolyutsion jarayon mahsulidir.

Ikki tomonlama munosabatlarda yangi bosqich 2016-yildan so'ng boshlandi. O'zbekiston Prezidenti Shavkat Mirziyoyev tomonidan ilgari surilgan ochiq va pragmatik tashqi siyosat natijasida Eron bilan hamkorlik sezilarli darajada faollashdi. O'zbekistonning nafaqat Markaziy Osiyo davlatlari, balki Eron, Turkiya, Hindiston, Fors ko'rfazi mamlakatlari, Rossiya, Xitoy hamda Yevropa davlatlari bilan aloqalari sezilarli darajada faollashdi. Bu esa Eron bilan munosabatlarda ham yangi davrni boshlab berdi. Endilikda ikki davlat o'rtasidagi munosabatlar mafkuraviy omillardan ko'ra ko'proq geoiqtisodiy manfaatlar, transport-kommunikatsiya, investitsiyalar va sanoat kooperatsiyasiga asoslanmoqda. Bu esa xalqaro munosabatlar nazariyasida kuzatilayotgan pragmatik tashqi siyosat va kompleks o'zaro bog'liqlik tamoyillarining amaliy ifodasi sifatida namoyon bo'lmoqda.

O'zbekiston va Eron o'rtasidagi munosabatlarning yangi bosqichi, avvalo, oliy darajadagi siyosiy muloqotning muntazam tus olishi bilan tavsiflanadi. 2021-yildan boshlab ikki davlat rahbarlari o'rtasidagi uchrashuvlar sonining ortishi, hukumatlararo komissiyalar faoliyatining faollashuvi hamda parlamentlararo

aloqalarning kengayishi oʻzaro ishonchning mustahkamlanayotganidan dalolat beradi. Ayniqsa, Eron Prezidenti Ibrohim Raisiy tomonidan ilgari surilgan “qoʻshnichilik siyosati” va “iqtisodiy diplomatiya” konsepsiyasi Markaziy Osiyo davlatlari, jumladan Oʻzbekiston bilan aloqalarni Eron tashqi siyosatining ustuvor yoʻnalishlaridan biriga aylantirdi. Mazkur yondashuv Prezident Shavkat Mirziyoyevning pragmatik va ochiq tashqi siyosat strategiyasi bilan uygʻunlashib, ikki tomonlama munosabatlarning sifat jihatidan yangi bosqichga koʻtarilishiga xizmat qildi.

2021-yil sentyabr oyida Dushanbe shahrida oʻtkazilgan ShHT sammiti, 2022-yil noyabr oyida Ashxobodda boʻlib oʻtgan Iqtisodiy hamkorlik tashkiloti sammiti hamda 2022-yil 15–16-sentyabr kunlari Samarqand shahrida tashkil etilgan ShHT Davlat rahbarlari kengashining XXII majlisi Oʻzbekiston–Eron siyosiy muloqotining yangi bosqichini boshlab berdi. 2022-yilning dekabr oyida Ashxobodda boʻlib oʻtgan Iqtisodiy hamkorlik tashkiloti sammiti doirasida Ibrohim Raisiy va Shavkat Mirziyoyev oʻrtasida ikkita uchrashuv oʻtkazildi. 2021-yil 2-noyabrda Oʻzbekiston Respublikasi Investitsiyalar va tashqi savdo vaziri Sardor Umurzakov va Eron Islom Respublikasi Sanoat, konlar va savdo vaziri R.Rahmoniy bilan investitsiyaviy va savdo-iqtisodiy hamkorlikni mustahkamlash imkoniyatlarining muhokamasiga bagʻishlangan uchrashuv, Oʻzbekiston Xavfsizlik kengashi kotibi Viktor Mahmudov va Eron Milliy xavfsizlik oliy kengashi kotibi Ali Shamxoni oʻrtasidagi uchrashuv, Eron Islom kengashi Raisiy Muhammad Bogir Qolibof boshchiligidagi delegatsiya Oliy Majlis Qonunchilik palatasi Spikeri Nuriddinjon Ismoilov bilan hamda boshqa qator uchrashuvlar ikki mamlakat munosabatlaridagi oʻta muhim voqealardir⁴.

Samarqand sammiti nafaqat ShHT tarixidagi eng muhim uchrashuvlardan biri, balki Eronning tashkilotdagi maqomini mustahkamlagan tarixiy voqea sifatida ham eʼtirof etildi. Mazkur sammit doirasida Eronning ShHTga toʻlaonli aʼzoli boʻyicha majburiyatlar memorandumini imzolandi va 2023-yil 4-iyul kuni Eron tashkilotning toʻlaonli aʼzosi aylandi. Oʻzbekiston ushbu jarayonni faol qoʻllab-quvvatladi, bu esa ikki davlat oʻrtasidagi oʻzaro ishonch darajasi sezilarli oshganini koʻrsatdi. Samarqand sammiti doirasida Shavkat Mirziyoyev va Ibrohim Raisiy oʻrtasida boʻlib oʻtgan muzokaralar ikki tomonlama hamkorlik tarixidagi eng muhim siyosiy voqealardan biri boʻldi. Muzokaralar yakunida qishloq xoʻjaligi, energetika, bojxona, transport, sogʻliqni saqlash, sport, fan, texnologiyalar, madaniyat, ekologiya, turizm, neft-gaz, neft-kimyo sanoati hamda Chobahor porti orqali xalqaro tashuvlarni rivojlantirishni nazarda tutuvchi hujjatlar imzolandi. Mazkur hujjatlar ikki davlat

⁴ Fayzullayev S. (2023). Eron Islom Respublikasi tashqi siyosatida Markaziy Osiyo vektori. Siyosiy fanlar boʻyicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi. Toshkent. –B.134.

hamkorligini alohida loyihalar darajasidan uzoq muddatli strategik sheriklik bosqichiga olib chiqishga xizmat qildi. Oliy darajadagi siyosiy muloqotning mantiqiy davomi sifatida 2023-yil 31-may kuni Toshkent shahrida O‘zbekiston va Eron o‘rtasidagi iqtisodiy, savdo va ilmiy-texnik hamkorlik bo‘yicha Hukumatlararo komissiyaning 15-yig‘ilishi o‘tkazildi⁵. Bunda O‘zbekiston va Eron o‘rtasida soddalashtirilgan viza rejimi joriy etildi. 2022-yil 13-oktabrda O‘zbekiston va Eron Islom Respublikasi hukumatlari o‘rtasida biznes va ilmiy doiralar vakillari hamda sayyohlik guruhlar uchun viza tartiblarini soddalashtirish to‘g‘risidagi bitim kuchga kirdi⁶. Ushbu bitim Eron Islom Respublikasi Prezidentining 2022-yil 14-sentabrda O‘zbekistonga rasmiy tashrifi davomida imzolangan. 2023-yil 18-iyun kuni Toshkentda Eron Innovatsiyalar va texnologiyalar uyining ochilishi ilm-fan, innovatsiyalar va yuqori texnologiyalar sohasidagi hamkorlikni yangi bosqichga olib chiqdi. Mazkur tashabbus ikki davlat o‘rtasida sun‘iy intellekt, nanotexnologiyalar, farmatsevtika, axborot texnologiyalari hamda ilmiy ishlanmalarni tijoratlashtirish yo‘nalishlarida hamkorlik qilish uchun institutsional asos yaratdi. O‘zbekiston tomoni Eronning “Kish”, “Chabahor”, “Ars” erkin iqtisodiy zonalari hamda O‘zbekistondagi “Navoiy” va “Angren” erkin iqtisodiy zonalar o‘rtasida ishlab chiqarish kooperatsiyasi asosidagi muvaffaqiyatli hamkorlik istiqbollari ham ko‘rib chiqmoqda.

O‘zbekiston Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2023-yil 18–19-iyun kunlari Tehronga amalga oshirgan rasmiy tashrifi ikki tomonlama munosabatlar tarixida alohida o‘rin tutadi. Muzokaralar yakunida 15 ta ikki tomonlama hujjat imzolandi hamda davlat rahbarlari qo‘shma bayonotni qabul qildilar⁷. Bayonotda siyosiy muloqotni davom ettirish, savdo hajmini keskin oshirish, sanoat kooperatsiyasini rivojlantirish, transport-logistika tizimlarini o‘zaro integratsiya qilish, investitsiyalarni rag‘batlantirish, qishloq xo‘jaligi, energetika, sog‘liqni saqlash va turizm sohalarida hamkorlikni kengaytirish bo‘yicha uzoq muddatli vazifalar belgilandi. Ayniqsa, yillik o‘zaro savdo hajmini 1 milliard AQSh dollariga yetkazish maqsadi ikki davlat iqtisodiy diplomatiyasining asosiy strategik ko‘rsatkichlaridan

⁵ Toshkentda O‘zbekiston-Eron Hukumatlararo komissiyasining 15-yig‘ilishi bo‘lib o‘tdi. (31.05.2023). Retrieved from <https://invest-in-uzbekistan.org/uz/novosti-uzbekistana/v-tashkente-sostoyalos-15-e-zasedanie-uzbekska-iranskoj-mezhpravitelstvennoj-komissii/>

⁶ Akhmedov, A. (2024). Uzbekistan–Iran: New dynamics of development of relations. Trendz MENA, Issue 8. Retrieved from <https://trendzmena.com/uzbekistan-iran-new-dynamics-of-development-of-relations-issue8/?utm>

⁷ O‘zbekiston bilan Eron o‘rtasidagi keng qamrovli hamkorlikni yanada rivojlantirishga qaratilgan hujjatlar qabul qilindi. (19.06.2023). Retrieved from <https://uzbekistan.org/uz/ozbekiston-bilan-eron-ortasidagi-keng-qamrovli-hamkorlikni-yanada-rivojlantirishga-qaratilgan-hujjatlar-qabul-qilindi/3238/>

biri sifatida belgilandi⁸. Siyosiy muloqotning yana bir muhim yoʻnalishi xalqaro va mintaqaviy tashkilotlar doirasidagi hamkorlikdir. Bugungi kunda Oʻzbekiston va Eron Birlashgan Millatlar Tashkiloti, Islom hamkorlik tashkiloti, Iqtisodiy hamkorlik tashkiloti va ShHT doirasida oʻzaro yaqin pozitsiyalarni egallab kelmoqda. Ayniqsa, Afgʻoniston masalasida tomonlarning yondashuvlari koʻp jihatdan mushtarakdir. Har ikki davlat Afgʻoniston hududidan terrorizm, diniy ekstremizm, noqonuniy migratsiya va narkotrafik tahdidlarining tarqalishiga qarshi kurashish, mamlakatda inklyuziv siyosiy tizimni shakllantirish hamda uni mintaqaviy iqtisodiy loyihalarga integratsiya qilish tarafdori hisoblanadi. Shu jihatdan Oʻzbekiston va Eronning pozitsiyalari xavfsizlik masalalarida tobora yaqinlashib bormoqda.

Afgʻoniston masalasidagi umumiy manfaatlar transport diplomatiyasi bilan ham chambarchas bogʻliq. Chunki Transafgʻon temir yoʻli, Termiz–Mozori Sharif–Hirot yoʻnalishi hamda Chobahor portiga chiqish istiqbollari nafaqat iqtisodiy, balki geosiyosiy ahamiyatga ham ega. Ushbu loyihalar amalga oshirilgan taqdirda Oʻzbekiston eng qisqa yoʻl orqali Hind okeani va Fors koʻrfazi portlariga chiqish imkoniyatiga ega boʻladi, Eron esa Markaziy Osiyo va Xitoy bozorlariga chiqishdagi oʻz tranzit salohiyatini yanada mustahkamlaydi. Shu sababli transport-logistika hamkorligi bugungi kunda Oʻzbekiston–Eron strategik sherikligining eng istiqbolli yoʻnalishlaridan biri sifatida qaralmoqda.

NATIJALAR

Ikki davlat oʻrtasidagi savdo koʻrsatkichlari hamkorlikning izchil rivojlanayotganini tasdiqlaydi. 2021-yilda oʻzaro tovar ayirboshlash hajmi 430 million AQSh dollaridan oshib, avvalgi yilga nisbatan qariyb 74 foizga oʻsdi⁹. 2022-yil yakunida esa tovar ayirboshlash hajmi 435,9 million AQSh dollariga yetdi. 2023-yilning dastlabki toʻrt oyida ham ijobiy dinamika saqlanib, oʻzaro savdo hajmi oʻtgan yilning mos davriga nisbatan 11,9 foizga ortib, 186,3 million AQSh dollarini tashkil etdi. Xususan, Oʻzbekiston eksporti 34,6 foizga oʻsib, 66,9 million AQSh dollariga yetgani mamlakatning Eron bozoridagi raqobatbardosh mahsulotlari soni ortib borayotganini koʻrsatadi¹⁰. Shunga qaramay, ikki davlat iqtisodiy salohiyatini hisobga olganda, mavjud savdo hajmi hali ham kutilayotgan darajadan ancha past boʻlib qolmoqda. Shu sababli davlat rahbarlari tomonidan oʻrta muddatli istiqbolda oʻzaro

⁸ Oʻzbekiston bilan Eron oʻrtasidagi keng qamrovli hamkorlikni yanada rivojlantirishga qaratilgan hujjatlar qabul qilindi. (19.06.2023). Retrieved from <https://uzbekistan.org/uz/ozbekiston-bilan-eron-ortasidagi-keng-qamrovli-hamkorlikni-yanada-rivojlantirishga-qaratilgan-hujjatlar-qabul-qilindi/3238/>

⁹ UzA. (May 13, 2025). Oʻzbekiston–Eron tovar ayirboshlash qiymati 2 milliard dollarga yetadi. Oʻzbekiston Milliy axborot agentligi. Retrieved from https://uza.uz/cn/posts/ozbekiston-eron-tovar-ayirboshlash-qiymati-milliard-dollarga-yetadi_637088

¹⁰ UzA. (May 13, 2025). Oʻzbekiston–Eron tovar ayirboshlash qiymati 2 milliard dollarga yetadi. Oʻzbekiston Milliy axborot agentligi. Retrieved from https://uza.uz/cn/posts/ozbekiston-eron-tovar-ayirboshlash-qiymati-milliard-dollarga-yetadi_637088

savdo hajmini 1 milliard AQSh dollariga yetkazish strategik maqsad sifatida belgilangan. Savdo tarkibining tahlili O'zbekiston iqtisodiyotida amalga oshirilayotgan tarkibiy islohotlarning natijalarini ham yaqqol namoyon etadi. Avvallari O'zbekistonning Eronga eksportida paxta tolasi asosiy o'rinni egallagan bo'lsa, keyingi yillarda yuqori qo'shilgan qiymatga ega mahsulotlar ulushi ortib bormoqda. Bu holat O'zbekistonda xomashyo eksportidan tayyor va yarim tayyor mahsulotlar ishlab chiqarishga o'tish siyosatining amaliy natijasi sifatida baholanishi mumkin. O'zbekistonning Eronga eksportida ip-kalava va paxta mahsulotlari, oltingugurt, dukkakli ekinlar, mineral o'g'itlar, xom ipak hamda xizmatlar asosiy o'rinni egallagan bo'lsa, Erondan asosan polimer mahsulotlari, qora metall prokati, mashina va uskunalar, qishloq xo'jaligi mahsulotlari, kimyo sanoati mahsulotlari hamda oziq-ovqat mahsulotlari import qilindi. 2025-yil yakunlariga ko'ra, O'zbekiston va Eron o'rtasidagi tashqi savdo aylanmasi 578,9 mln AQSh dollarini tashkil etdi. Ushbu ko'rsatkich 2024-yildagi 497,1 mln AQSh dollari bilan taqqoslaganda 81,8 mln AQSh dollariga yoki 16,5 foizga, 2023-yildagi 503,6 mln AQSh dollariga nisbatan esa 75,3 mln AQSh dollariga yoki 15,0 foizga oshganini ko'rsatadi¹¹. Mazkur o'sish ikki davlat o'rtasidagi savdo-iqtisodiy hamkorlikning yangi bosqichga ko'tarilganidan dalolat beradi.

2024-yilda kuzatilgan nisbatan pasayishdan so'ng, 2025-yilda o'zaro savdo hajmining sezilarli darajada ortishi hukumatlararo iqtisodiy hamkorlikning faollashuvi, transport va logistika yo'laklarining rivojlantirilishi, savdo va investitsiya aloqalarining kengayishi hamda ishbilarmon doiralar o'rtasidagi hamkorlikning mustahkamlanishi bilan izohlanadi. Xususan, O'zbekiston va Eron o'rtasida o'tkazilgan hukumatlararo komissiya yig'ilishlari, biznes-forumlar, sanoat kooperatsiyasi loyihalari hamda tranzit va transport sohasidagi kelishuvlar savdo aylanmasining o'sishiga ijobiy ta'sir ko'rsatdi. Shu bilan birga, 2025-yilda erishilgan 578,9 mln AQSh dollarlik savdo aylanmasi ijobiy natija bo'lishiga qaramay, tomonlar o'rtasida belgilangan 2 mlrd AQSh dollari miqdoridagi strategik savdo maqsadiga erishish uchun hali katta salohiyat mavjudligini ko'rsatadi. Kelgusida energetika, qishloq xo'jaligi, farmatsevtika, kimyo sanoati, to'qimachilik, transport-logistika va sanoat kooperatsiyasi yo'nalishlarida hamkorlikni chuqurlashtirish ushbu maqsadga erishishda muhim omil bo'lib xizmat qilishi kutilmoqda.

Investitsiyaviy hamkorlik ham sezilarli sur'atlarda rivojlanmoqda. Mazkur davr mobaynida O'zbekistonda Eron kapitali ishtirokidagi korxonalar soni 120 tadan 267

¹¹ O'zbekiston Milliy statistika qo'mitasining 2025-yil yanvar-dekabr oylaridagi O'zbekiston tashqi savdo aylanmasi press reliz. Retrieved from https://stat.uz/img/news/press-reliz-uzb_p58093.pdf

taga oshdi, shundan 149 tasi to'liq Eron kapitali asosida faoliyat yuritmoqda¹². Ushbu korxonalarning asosiy qismi Toshkent shahri, Toshkent, Samarqand, Buxoro, Navoiy va Farg'ona viloyatlarida joylashgan bo'lib, ulgurji va chakana savdo, oziq-ovqat sanoati, kimyo sanoati, qurilish materiallari ishlab chiqarish, metallni qayta ishlash, qishloq xo'jaligi, logistika va xizmat ko'rsatish sohalarida faoliyat olib bormoqda. Bu esa Eron investitsiyalarining O'zbekiston iqtisodiyotining real sektoriga tobora faol kirib borayotganini ko'rsatadi.

2022-yil may oyida Toshkentda Eron sanoat mahsulotlarining birinchi ixtisoslashtirilgan ko'rgazmasi, 2023-yil iyul oyida esa Eronning savdo-sanoat ko'rgazma-yarmarkasi o'tkazildi¹³. Mazkur tadbirlarda neft-gaz uskunalari, tibbiy texnika, metallurgiya mahsulotlari, kimyo sanoati, qurilish materiallari va boshqa yuqori texnologiyali mahsulotlar namoyish etildi. Ushbu ko'rgazmalar ishbilarmon doiralar o'rtasida to'g'ridan-to'g'ri aloqalarni rivojlantirish hamda yangi investitsiya loyihalarini shakllantirishga xizmat qilmoqda.

Eronning geostrategik joylashuvi Toshkent uchun alohida ahamiyat kasb etadi. Eron Yaqin Sharq, Janubiy Osiyo va Yevropa o'rtasidagi transport tuguni sifatida Markaziy Osiyo davlatlariga Fors ko'rfazi va Hind okeani portlariga eng qisqa yo'lni taqdim etadi. Shu sababli ikki davlat o'rtasidagi transport diplomatiyasi bugungi kunda siyosiy hamkorlikning eng faol rivojlanayotgan yo'nalishlaridan biriga aylandi. Mazkur jarayonda Eronning janubi-sharqida joylashgan Chabahar Port alohida strategik ahamiyat kasb etmoqda. Ushbu port O'zbekiston uchun jahon dengiz transport tizimiga chiqishning eng istiqbolli yo'nalishlaridan biri sifatida baholanmoqda. Chobahor orqali yuk tashish masofasi va transport xarajatlarining qisqarishi O'zbekiston eksportchilari uchun yangi imkoniyatlarni yaratadi. Bundan tashqari, mazkur port Markaziy Osiyo davlatlarini Janubiy Osiyo, Sharqiy Afrika hamda Yaqin Sharq bozorlariga bog'lovchi logistika markazi vazifasini bajarishi mumkin. Shu sababli Toshkent so'nggi yillarda Chobahor porti imkoniyatlaridan foydalanishga katta qiziqish bildirmoqda.

2020-yil 14-dekabrda O'zbekiston, Eron va Hindiston transport idoralari o'rtasida Chobahor portidan foydalanish istiqbollari yuzasidan birinchi uch tomonlama ishchi uchrashuv o'tkazildi¹⁴. Muzokaralarda port infratuzilmasidan

¹² UzReport. (October 11, 2022). O'zbekistonda qaysi davlatlarning kapitali ishtirokidagi korxonalar soni ko'p ekani ma'lum qilindi. Retrieved from <https://uzreport.news/economy/o-zbekistonda-qaysi-davlatlarning-kapitali-ishtirokidagi-korxonalar-soni-ko-p-ekani-malum->

¹³ National Exhibition Company Uzexpocentre. (July 4, 2023). Iranian Trade and Industrial Exhibition 2023. Retrieved from <https://www.uzexpocentre.uz/uz/news/iranian-trade-and-industrial-exhibition-2023>

¹⁴ Ministry of External Affairs, Government of India. (2020, December 14). First Trilateral Working Group Meeting between India, Iran and Uzbekistan on joint use of Chabahar Port. Retrieved from <https://www.mea.gov.in/press-releases?dtl/33295/First+Trilateral+Working+Group+Meeting+between+India+Iran+and+Uzbekistan+on+joint+use+of+Chabahar+Port>

foydalanish, yuk tashish hajmini oshirish, bo'xona tartib-taomillarini soddalashtirish va multimodal logistika tizimini rivojlantirish masalalari muhokama qilindi. Mazkur uchrashuv O'zbekistonning transport yo'nalishlarini diversifikatsiya qilish siyosatida muhim bosqich bo'ldi. O'zbekiston transport mutasaddilari Chobahor portining texnik imkoniyatlari, zamonaviy infratuzilmasi va strategik joylashuvini yuqori baholab, portdan samarali foydalanish bo'yicha qo'shma ishchi guruhlar tuzishni taklif etdilar. Ushbu tashabbus O'zbekistonning dengiz kommunikatsiyalariga chiqish strategiyasida Eronning o'zini tobora ortib borayotganini ko'rsatadi.

Transport-logistika sohasidagi yana bir muhim yo'nalish Transafg'on transport koridoridir. Termiz–Mozori Sharif–Hirot temir yo'li hamda uning keyinchalik Eron temir yo'li tarmog'iga ulanishi Markaziy Osiyoni Hind okeani portlari bilan bog'lash imkonini beradi. Mazkur loyiha amalga oshirilsa, O'zbekiston eksport yuklari qisqa muddatda Chobahor va Bandar Abbas portlariga yetkazilishi mumkin bo'ladi. Shu bilan birga, ushbu transport tizimi Janubiy va Janubi-Sharqiy Osiyo bozorlarini Markaziy Osiyo hamda Yevropa bilan bog'lovchi yangi geoiqtisodiy makonni shakllantirishga xizmat qiladi. Albatta, Afg'onistondagi siyosiy vaziyat mazkur loyihaning amalga oshirilishiga ta'sir ko'rsatayotgan asosiy omillardan biri bo'lib qolmoqda. Biroq O'zbekiston va Eron Afg'onistonni mintaqaviy iqtisodiy loyihalarga jalb qilish uzoq muddatli barqarorlikni ta'minlashning muhim vositasi ekanini ta'kidlab kelmoqda.

Shuningdek, O'zbekiston Xalqaro Shimol – Janub transport yo'lagi imkoniyatlaridan foydalanishga ham alohida e'tibor qaratmoqda. Mazkur transport yo'lagi Hindiston, Eron, Kavkaz va Rossiya orqali Yevropa bozorlariga chiqishni ta'minlaydi. Ushbu koridorning O'zbekiston transport tizimi bilan integratsiyalashuvi mamlakat eksport geografiasini sezilarli darajada kengaytirishi mumkin. Bundan tashqari, "Xitoy–Qirg'iziston–O'zbekiston" temir yo'li qurilishi yakunlangach, mazkur yo'nalishni Turkmaniston va Eron temir yo'llari bilan bog'lash orqali Sharq–G'arb va Shimol–Janub transport yo'laklari o'zaro tutashadi. O'zbekiston Yevroosiyodagi asosiy logistika markazlaridan biriga aylanish imkoniyatiga ega bo'ladi, Eron esa Markaziy Osiyo va Xitoy bilan transport aloqalarini yanada mustahkamlaydi.

Transport va geoiqtisodiy manfaatlarning uyg'unligi ikki davlat tashqi siyosatining umumiy strategik maqsadlari bilan ham uzviy bog'liq. O'zbekiston mintaqada ochiq, o'zaro manfaatli va pragmatik hamkorlikni rivojlantirish tarafdori bo'lsa, Eron ham Markaziy Osiyo davlatlarini o'z transport, energetika va savdo tizimlariga faol jalb etishga intilmoqda. Shu jihatdan Toshkent va Tehron o'rtasidagi hamkorlik raqobatdan ko'ra o'zaro manfaat tamoyiliga asoslanmoqda. Xususan, Eron

O'zbekiston orqali Markaziy Osiyo va Xitoy bozorlariga chiqish imkoniyatini kengaytirsa, O'zbekiston Eron orqali Fors ko'rfazi va Hind okeani portlariga chiqish imkoniyatini qo'lga kiritmoqda. Bunday o'zaro manfaatli model geoiqtisodiyot nazariyasida "win-win cooperation" tamoyilining amaliy ifodasi sifatida baholanishi mumkin.

Madaniy hamkorlik. Ikki davlat o'rtasidagi hamkorlik faqat iqtisodiyot bilan cheklanmay, madaniy-gumanitar sohada ham izchil rivojlanmoqda. O'zbekiston va Eronni ko'p asrlik tarixiy, madaniy va sivilizatsion rishtalar bog'lab turadi. Buyuk Ipak yo'li davridan boshlab Samarqand, Buxoro, Xiva va Hirot shaharlari ilm-fan, adabiyot va madaniyat almashinuvining muhim markazlari bo'lib kelgan. Buyuk mutafakkirlar – Abu Ali ibn Sino, Alisher Navoiy, Abdurahmon Jomiy, Mirzo Ulug'bek va boshqa allomalarning ilmiy hamda adabiy merosi ikki xalqni birlashtirib turuvchi muhim sivilizatsion omillardan biri hisoblanadi. Bugungi kunda mazkur tarixiy yaqinlik madaniy diplomatiyaning muhim asosiga aylangan. Osiyo

mintaqasida Eronning madaniy vakolatxonalari soni 24 ta (Istanbul, Islomobod, Yerevan, Boku, Bangkok, Mumbai, Bishkek, Pekin, Toshkent, Tbilisi, Haydarobod, Dakka, Dehli, Ravalpindi, Shanxay, Ashxobod, Kobul, Karachi, Kolombo, Kuala-Lumpur, Ketta, Laxor, Manila va Naxichivan). Eronning Osiyoda 24 ta madaniyat markazi mavjudligi rasmiy Tehronning madaniy ta'sir borasidagi tashqi siyosatida Sharqqa siljish borligidan dalolat beradi. Eron madaniyat vakillarining faolligi, ayniqsa, Kavkazda, Markaziy va Janubiy Osiyo mamlakatlarida seziladi. Markaziy Osiyo Eron bilan ko'plab aloqalarga ega rivojlanayotgan mintaqa sifatida Eron madaniy diplomatiyasining asosiy maqsadlaridan biridir. Shu nuqtayi nazardan, Tehron ushbu yangi mintaqaviy domenda turli xil harakatlarni amalga oshirdi.

Fors tili va adabiyoti Eron va O'zbekistonning mushtarak nuqtalaridan biridir. Har yili O'zbekistonning turli universitetlarida o'rtacha 323 nafar talaba birinchi til sifatida fors tilini, 3061 nafar talaba ikkinchi til sifatida fors tilini o'rganadi. Shuningdek, 40 nafardan ortiq professor-o'qituvchilar fors tilidan dars bermoqda. Xuddi shu sharoitda, shuningdek, tojik maktablarida 130 mingga yaqin o'quvchi fors-tojik adabiyotini o'rganib kelmoqda. Bundan tashqari, har yili Toshkent davlat sharqshunoslik universitetidagi Fors kafedrasining 5-10 nafar talabasi fors tili kursini o'tash uchun Tehronga boradilar. Shu nuqtayi nazardan, Eronning Sa'diy jamg'armasi va boshqa ilmiy markazlar bilan hamkorlikda O'zbekistonda fors tili o'qitilishini kengaytirish, fors tili o'qituvchilari malakasini oshirish kurslarini tashkil etish, davlat universitetlari va bir qancha ilmiy markazlarda Fors tili kafedralari hamda Eron xonalari tashkil etish maqsadida Toshkentda Eronning madaniy maslahatlashuvlari o'tkazildi. Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti, Toshkent

davlat pedagogika universiteti, O‘zbekiston xalqaro islom akademiyasi, O‘zbekiston Milliy universiteti, Jahon tillari universiteti kabilar misol sifatida keltirilishi mumkin¹⁵.

So‘nggi yillarda “Sharq taronalari” xalqaro musiqa festivali, Xalqaro maqom san’ati festivali, Qo‘qon xalqaro hunarmandchilik festivali kabi yirik madaniy tadbirlarda Eron san'atkorlari va hunarmandlarining faol ishtirok etishi madaniy almashinuvning kengayib borayotganini ko‘rsatadi. Ilm-fan sohasida esa O‘zbekiston va Eron ilmiy markazlari o‘rtasidagi aloqalar sezilarli faollashdi. Xususan, Toshkentdagi Islom sivilizatsiyasi markazi hamda Eron ilmiy muassasalari o‘rtasida islom merosini o‘rganish, qo‘lyozmalarni tadqiq etish, tarixiy manbalarni raqamlashtirish va qo‘shma ilmiy loyihalarni amalga oshirish bo‘yicha hamkorlik yo‘lga qo‘yildi. Shuningdek, innovatsiyalar, sun‘iy intellekt, nanotexnologiyalar, farmatsevtika, tibbiyot va oliy ta‘lim yo‘nalishlaridagi qo‘shma dasturlar ham tobora kengayib bormoqda.

Hamkorlik istiqbollari. O‘zbekiston va Eron o‘rtasidagi bugungi munosabatlar ko‘p qirrali strategik sheriklik xususiyatiga ega bo‘lib, uning asosiy tayanchlari siyosiy ishonch, geoiqtisodiy manfaatlarning uyg‘unligi, transport-logistika integratsiyasi, investitsion hamkorlik, sanoat kooperatsiyasi, madaniy-gumanitar yaqinlik va mintaqaviy xavfsizlik sohasidagi umumiy manfaatlardan iborat. Biroq ushbu hamkorlikning to‘liq salohiyatini ro‘yobga chiqarish uchun bank-moliya tizimidagi cheklovlarni kamaytirish, xalqaro sanksiyalar bilan bog‘liq xavflarni diversifikatsiya qilish, transport infratuzilmasini modernizatsiya qilish, bojxona tartib-taomillarini yanada soddalashtirish va xususiy sektor ishtirokini kengaytirish muhim ahamiyat kasb etadi. Mavjud geosiyosiy tendensiyalar shuni ko‘rsatadiki, yaqin istiqbolda O‘zbekiston va Eron o‘rtasidagi hamkorlik ikki tomonlama aloqalar doirasidan chiqib, Markaziy Osiyo, Yaqin Sharq va Janubiy Osiyoni bog‘lovchi geoiqtisodiy makon shakllanishining muhim omillaridan biriga aylanishi ehtimoli yuqori.

2024–2025-yillarda ham ikki davlat o‘rtasidagi siyosiy muloqot uzluksiz davom etdi. Ma’sud Pezeshkiyon va Prezident Shavkat Mirziyoyev o‘rtasidagi telefon muloqotlari hamda hukumatlar darajasidagi uchrashuvlarda savdo, transport, sanoat, qishloq xo‘jaligi va logistika sohalaridagi hamkorlikni chuqurlashtirish masalalari muhokama qilindi. 2025-yilda Eron va O‘zbekiston o‘rtasida 2025–2027-yillarga mo‘ljallangan hamkorlikning “Yo‘l xaritasi” qabul qilinib, hukumatlararo komissiya, biznes-forum va sanoat ko‘rgazmalari orqali amaliy loyihalarni jadallashtirishga

¹⁵ Fayzullayev S. (2023). Eron Islom Respublikasi tashqi siyosatida Markaziy Osiyo vektori. Siyosiy fanlar bo‘yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi. Toshkent. –B. 80.

kelishib olindi¹⁶. Shuningdek, muntazam aviaqatnovlar, qo'shma korxonalar va yuk tashish hajmlarining ortib borayotgani ikki tomonlama aloqalarning izchil rivojlanayotganidan dalolat bermoqda.

XULOSA

O'zbekiston va Eron o'rtasidagi munosabatlar so'nggi yillarda o'zaro manfaat va pragmatik yondashuv asosida yangi bosqichga ko'tarildi. Siyosiy muloqotning faollashuvi, savdo-iqtisodiy aloqalar, investitsiyalar hamda transport-logistika sohasidagi hamkorlik ikki tomonlama munosabatlarning asosiy yo'nalishlarini tashkil etmoqda. Ayniqsa, Chobahor porti va xalqaro transport yo'laklaridan foydalanish O'zbekistonning jahon bozorlariga chiqish imkoniyatlarini kengaytirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Istiqbolda mavjud salohiyatdan samarali foydalanish O'zbekiston–Eron o'rtasidagi uzoq muddatli va o'zaro manfaatli hamkorlikni yanada rivojlantirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Mustapova, H., Sultonboyev, A. (2026). Eron Islom Respublikasi: O'tmish, bugun va istiqbol. Toshkent: Modern Science and Research. – 250 p.
2. Hunter, S. T. (2010). Iran's foreign policy in the post-Soviet era: Resisting the new international order. Praeger. – 336 p.
3. Maloney, S. (2015). Iran's political economy since the revolution. Cambridge University Press. – 581 p.
4. Fayzullayev, S. (2023). Eron Islom Respublikasi tashqi siyosatida Markaziy Osiyo vektori. Siyosiy fanlar bo'yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi. Toshkent.
5. Akhmedov, A. (2024). Uzbekistan–Iran: New dynamics of development of relations. Trendz MENA, Issue 8. Retrieved from <https://trendzmena.com/uzbekistan-iran-new-dynamics-of-development-of-relations-issue8/>
6. Janobiddinov, A. (2023, February 26). Uzbekistan–Iran relations: Historical ties and modern cooperation. Tehran Times. Retrieved from <https://www.tehrantimes.com/news/482362/Uzbekistan-Iran-relations-Historical-ties-and-modern-cooperation>
7. Government of the Republic of Uzbekistan. (2025, May 11). O'zbekiston va Eron o'rtasidagi hamkorlik rivojlanmoqda. Retrieved from <https://gov.uz/oz/news/view/53008>
8. Ministry of External Affairs, Government of India. (2020, December 14). First Trilateral Working Group Meeting between India, Iran and Uzbekistan on joint use of Chabahar Port. Retrieved from <https://www.mea.gov.in/press->

¹⁶ Government of the Republic of Uzbekistan. (May 11, 2025). O'zbekiston va Eron o'rtasidagi hamkorlik rivojlanmoqda. Retrieved from <https://gov.uz/oz/news/view/53008>

[releases?dtl/33295/First+Trilateral+Working+Group+Meeting+between+India+Iran+and+Uzbekistan+on+joint+use+of+Chabahar+Port](#)

9. National Exhibition Company Uzexpocentre. (2023, July 4). Iranian Trade and Industrial Exhibition 2023. Retrieved from

<https://www.uzexpocentre.uz/uz/news/iranian-trade-and-industrial-exhibition-2023>

10. O‘zbekiston Milliy statistika qo‘mitasi. (2026). O‘zbekiston Respublikasining tashqi savdo aylanmasi: 2025-yil yanvar–dekabr [Press-reliz]. Retrieved from

https://stat.uz/img/news/press-reliz-uzb_p58093.pdf

11. O‘zbekiston Respublikasining Erondagi Elchixonasi. (2023, June 19). O‘zbekiston bilan Eron o‘rtasidagi keng qamrovli hamkorlikni yanada rivojlantirishga qaratilgan hujjatlar qabul qilindi. Retrieved from

<https://uzbekistan.org/uz/ozbekiston-bilan-eron-ortasidagi-keng-qamrovli-hamkorlikni-yanada-rivojlantirishga-qaratilgan-hujjatlar-qabul-qilindi/3238/>

12. UzA (2023, May 31). Toshkentda O‘zbekiston–Eron Hukumatlararo komissiyasining 15-yig‘ilishi bo‘lib o‘tdi. Invest in Uzbekistan. Retrieved from

<https://invest-in-uzbekistan.org/uz/novosti-uzbekistana/v-tashkente-sostoyalos-15-e-zasedanie-uzbeksco-iranskoj-mezhpravitelstvennoj-komissii/>

13. UzA. (2025, May 13). O‘zbekiston–Eron tovar ayirboshlash qiymati 2 milliard dollarga yetadi. O‘zbekiston Milliy axborot agentligi. Retrieved from

https://uza.uz/cn/posts/ozbekiston-eron-tovar-ayirboshlash-qiymati-milliard-dollarga-yetadi_637088

14. UzReport. (2022, October 11). O‘zbekistonda qaysi davlatlarning kapitali ishtirokidagi korxonalar soni ko‘p ekani ma‘lum qilindi. Retrieved from

<https://uzreport.news/economy/o-zbekistonda-qaysi-davlatlarning-kapitali-ishtirokidagi-korxonalar-soni-ko-p-ekani-malum>